

Rotary
Karlskoga-Nobel

Möte nr 329–03

RI tema 2021–2022

Datum 2023-08-31

Närvarande av klubbens egna medlemmar: 11 personer

Gäster: Kjell Söderholm och Sif Eklund

Dan Gunnarsson öppnade mötet och hälsade alla välkomna. Dan påminde om att vi behöver bli fler medlemmar och uppmanade alla att ta med en gäst till våra möten. Vi har fått besked om att ingen från Degerfors RK är intresserad av att gå med i vår klubb.

Dagens föredragshållare, Kjell Söderholm, arbetar som guide vid Granbergsdals hytta. Kjell berättade om hyttan som har anor tillbaka till 1642 och hyttan fick ett privilegiebrev från kungen år 1649. Det innebar att kungen skulle ha 10% av alla inkomster. Hyttan startades under det trettioåriga kriget då efterfrågan på järn var stor och arbetare vid hyttan behövde inte delta i kriget. Under ca 150 år kom malmen till hyttan till stor del från Persberg via hästforor som drogs av norska fjordhästar. Malmtransporterna samlades ihop i karavaner med ett 20-tal hästforor för att kunna försvara sig mot rövare efter vägen.

Hyttorna var fram till 1810-talet byggda av mulltimmer och natursten, därefter byggdes de av tegel. Under 1800-talet kom ny teknik med bland annat ångdrift, bättre blåsbälgar och större ugnar som gjorde att man kunde få högre temperaturer i smältan och bättre kvalitet på det järn som producerades.

Under 1850-talet försvann många hyttor på grund av brist på ved till träkol. Vid samma tid försämrades också exportmöjligheterna då många länder började att tillverka järn och stål på egen hand med hjälp av ny teknik och stenkol som de själva kunde bryta.

I närheten av Granbergsdals hytta fanns hyttan i Karlsdal som var känd för att de hade skickliga smeder. De tillverkade bland annat vedspisar till Stockholms slott och trebenta grytor för att laga mat över öppen eld. På 1870-talet fick Granbergsdals hytta ett uppsving då järnvägen mellan Karlskoga och Nora togs i bruk och transporterna underlättades. I slutet av 1800-talet konkurrerades många av hyttorna ut då många kunder startade egna hyttor för järnframställning.

År 1905 var det en stor brand i hyttan och 1910 övertog Karlsdal driften. Granbergsdals hytta var i drift fram till 1925 då verksamheten lades ner. Vid det tillfället fanns det 32 arbetare som blev av med arbetet i hyttan men många av dem fick arbete i Bofors.

Hyttan anses idag vara en teknikhistorisk sevärdhet av riksintresse och är sedan 1986 ett byggnadsminnesmärke.

Lena Kinell vann dagens vinlotteri.

Dan tackade för visat intresse och avslutade mötet.

Vid pennan - Robert Carlsson